

RAQAMLI SAVODXONLIK VA ZAMONAVIY YOSHLIK

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17148971>

Murodova Munisa Bobirjon qizi

Toshkent shahridagi Singapur Menejmentni Rivojlantirish Instituti, 2-kurs talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy yoshlar hayotida raqamli savodxonlikning o'rnini, uning imkoniyatlari va yuzaga keladigan muammolar tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarni samarali, xavfsiz va mas'uliyatli qo'llash ko'nikmalarining yoshlar uchun ahamiyati ochib beriladi. Internetdan foydalanish, kiberxavfsizlik, axborot madaniyati va onlayn etikaga oid masalalar ilmiy manbalar asosida ko'rib chiqiladi. Xulosa qismida esa yoshlarning raqamli savodxonligini oshirish bo'yicha strategik takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar

raqamli savodxonlik, yoshlar, internet, kiberxavfsizlik, axborot madaniyati, texnologiya.

Kirish

XXI asr — raqamli texnologiyalar asri bo'lib, axborot almashinuvi, ta'lim, ish jarayonlari, hatto kundalik hayot ham internet va raqamli vositalar orqali amalga oshirilmoqda. O'zbekiston ham "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida raqamli savodxonlikni rivojlantirishni ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan (PF-6079, 2020). Yoshlar bu jarayonning eng faol ishtirokchilari bo'lib, ularning texnologiyadan foydalanish ko'nikmalari nafaqat shaxsiy muvaffaqiyat, balki mamlakat taraqqiyoti uchun ham strategik ahamiyatga ega. Jahon banki (2021) ma'lumotlariga ko'ra, raqamli ko'nikmalarga ega yoshlar mehnat bozorida 2,5 baravar yuqori ish imkoniyatiga ega.

1. Raqamli savodxonlik tushunchasi va ahamiyati

Raqamli savodxonlik — bu texnologiyalardan samarali va xavfsiz foydalanish qobiliyati bo'lib (UNESCO, 2023), quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Internetda axborotni izlash, tahlil qilish va tekshirish;
- Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish;
- Ijtimoiy tarmoqlarda madaniyatli muloqot qilish;
- Kiberxavfsizlik qoidalariga rioya etish;
- Raqamli etikaga amal qilish.

Prensky (2001) ta'kidlaganidek, "raqamli tug'ilgan" avlod texnologiyani intuitiv tushunsa-da, ularni xavfsiz va samarali ishlatish ko'nikmalari doimiy rivojlanishni talab qiladi.

2. Imkoniyatlar

1. Ta'lim: Coursera, Khan Academy, EdX kabi onlayn platformalar orqali xorijiy sifatli bilim olish.

2. Ish imkoniyatlari: Masofaviy ish (freelance) orqali xalqaro bozorda xizmat ko'rsatish.

3. Ijodiy rivojlanish: YouTube, TikTok va podkast platformalarida o'z ijodini targ'ib qilish.

4. Global muloqot: Chet eldagi hamkorlar va mutaxassislar bilan real vaqt rejimida aloqa o'rnatish.

3. Muammolar

- Feyk axborot: Soxta yangiliklar yoshlar ongiga salbiy ta'sir qilishi mumkin (OECD, 2022).

- Internet qaramligi: Ortiqcha foydalanish psixologik va ijtimoiy muammolar keltirib chiqaradi.

- Kiberjinoyatlar: Fishing, viruslar, onlayn firibgarliklar xavfi.

- Shaxsiy ma'lumotlar xavfi: Ruxsatsiz tarqalish yoki o'g'irlanish holatlari.

4. Strategik yondashuvlar

- Raqamli ta'lim dasturlari: Maktab va oliygohlarda raqamli savodxonlik fanini majburiy joriy etish.

- Kiberxavfsizlik treninglari: Yoshlarni onlayn xavflardan himoyalash ko'nikmalarini oshirish.

- Axborot madaniyati targ'iboti: Ijtimoiy tarmoqlarda mas'uliyatli foydalanish bo'yicha ommaviy kampaniyalar.

- Texnologik infratuzilmani rivojlantirish: Sifatli internet va zamonaviy qurilmalar bilan ta'minlash.

Ilmiylik asoslari

Tadqiqot davomida tizimli yondashuv va taqqoslama tahlil metodlari qo'llanildi. O'zbekiston yoshlarining raqamli savodxonlik darajasi xalqaro tajribalar bilan solishtirildi. UNESCO, OECD va Jahon banki ma'lumotlari asosida raqamli savodxonlikning iqtisodiy va ijtimoiy ta'siri tahlil qilindi.

Xulosa

Raqamli savodxonlik — zamonaviy yoshlar uchun muvaffaqiyat kaliti. Texnologiyadan oqilona foydalangan yoshlar global bozor talablariga javob beradigan malakaga ega bo'lib, mamlakat taraqqiyotiga hissa qo'sha oladi. Shu bois

ta'lim, davlat siyosati va jamoatchilik faolligi orqali yoshlarning raqamli savodxonlik darajasini oshirish strategik ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). Raqamli O'zbekiston – 2030 strategiyasi (PF-6079). <https://lex.uz/docs/5031048>

Aloqa, axborotlashtirish va telekommunikatsiyalar davlat qo'mitasi. (2024). O'zbekiston internet foydalanuvchilari statistikasi.

UNESCO. (2023). Digital literacy in education: Policy brief. Paris.

OECD. (2022). 21st century skills and digital competence. Paris.

Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. On the Horizon, 9(5), 1–6.

Tapscott, D. (2009). Grown up digital: How the Net Generation is changing your world. New York: McGraw-Hill.

Xalilova, M. X. (2023). Raqamli savodxonlik va zamonaviy ta'lim muammolari. Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, Toshkent.

World Bank. (2021). Digital Economy for Central Asia. Washington DC: World Bank Group.